CEZA DAVASI ZAMANAŞIMI SÜRELERİNİN HAKSIZ FİİL HUKUKUNDA HANGİ SÜRELER İÇİN UYGULANACAĞI SORUNU

(The Problem of Which Periods of Limitation for Criminal Cases will be Applied in Tort Law)

Muhammed NOĞAY[1]

ÖZ

Haksız fiiller için belirlenen iki ve on yıllık zamanaşımı süreleri arasında birbirinden bağımsız ve birbirine alternatif bir ilişki bulunmaktadır. İki ve on yıllık zamanaşımı sürelerinin uygulanmasını gerektiren koşulların tamamı hangi süre için gerçekleşirse o süre uygulanmalıdır. Bu suretle birinin somut olaya uygulanıp tüketilmesi, diğerinin uygulanabilirliğini ortadan kaldıracaktır. Cezayı gerektiren fiil için daha uzun zamanaşımı sürelerini öngören ceza davası zamanaşımı süresi de bu süreleri tamamlayacak veya bunlardan birinin yerine geçecek şekilde düzenlenmiştir. Dolayısıyla çalışmanın özünü oluşturan ceza davası zamanaşımı süresinin bu sürelerden hangisi yerine uygulanacağı sorununun çözümü de aynı anlayışla ele alındığında her iki süre yerine de uygulanabileceği sonucuna ulaşılmaktadır. Çalışma kapsamında bu sonuca ulaşılmasına dayanak gerekçeler, sorunun ortaya çıkış sebepleri ve çözümleri ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ceza Davası Zamanaşımı, Haksız Fiil, On yıllık zamanaşımı süresi, Zamanaşımı, Zamanaşımı süresi.

1 Muhammed Noğay, İstanbul Hakimi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Özel Hukuk ABD Doktora Öğrencisi. E-posta: mnnogay@gmail.com ORCID:0009-0001-0137-101X

ABSTRACT

Two-year and ten-year statutes of limitations prescribed for tortious acts are applied independently of and alternatively to each other. Whichever set of conditions necessitating the application of either the two-year or the ten-year statute of limitations is fully met, that specific statute of limitations shall be applicable. Accordingly, the application and exhaustion of one statute of limitations in a particular case shall preclude the applicability of the other. The statute of limitations in criminal cases, which prescribes longer limitation periods for criminal acts, has been structured to complement or replace these periods. Consequently, when the same approach is adopted to address the core issue of which of the aforementioned periods shall be replaced by the statute of limitations in criminal cases, it is concluded that the latter may be applied in place of both periods. This study examines the reasoning supporting this conclusion, the underlying causes of the issue, and the possible solutions.

Keywords: Statute of Limitations in Criminal Cases, Tortious Act, ten-year limitation period, Statute of Limitations, Period of limitation.

GİRİŞ

Haksız fiilin aynı zamanda suç teşkil etmesi, çoğunlukla mümkündür. Ceza yargısı, cezalandırma yetkisini kullanırken tazminat sorumluluğu ile karşılaştırılamayacak derecede ağır sonuçlara hükmetmektedir. İşte bu ağır yaptırım karşısında daha hafif olan tazminat sorumluluğunun, en azından ceza verilebilecek dönem içerisinde ileri sürülebilmesi amaçlanmaktadır. Hakkında ceza takibi yapılabilen kişinin aynı fiile dair hukuki sorumluluğundan, salt daha kısa süreli zamanaşımı sebebiyle kurtulabilmesi hakkaniyete ve adalete uygun görülmemektedir. Bu nedenle ceza davası zamanaşımı sürelerinin, belirli şartlarda haksız fiilden kaynaklı tazminat davasına aktarılması tercih edilmiştir.

Ancak bu tercih yapılırken madde metninde ceza davası zamanaşımı şartlarının nasıl belirleneceği, zamanaşımının durma ve kesilme sebeplerinde hangi kanunun esas alınacağı, ceza davası zamanaşımı süresinden yararlanacak veya bu sürede tazminat talebinin yöneltilebileceği kişi çevresinin kimlerden oluşacağı gibi sorunlara cevap verilmemiştir. Ceza davası zamanaşımı süresinin, haksız fiiller için belirlenen iki ve on yıllık sürelerden hangisi yerine uygulanacağı da bir diğer sorun olup bu çalışmanın esas konusunu oluşturmaktadır. Dolayısıyla çalışma kapsamında mevcut düzenlemeler incelenerek konunun daha iyi anlaşılması için öncelikle hükmün konuluş amacı, uygulanma şartları üzerinde durulacaktır. Netice olarak haksız fiillerde ceza davası zamanaşımının uygulanma şekli, öğretideki tartışmaları ve uygulamadaki durumunu içerir şekilde açıklanmaya çalışılacaktır.

I. HAKSIZ FİİL HUKUKUNDA ZAMANAŞIMI

A. Haksız Fiil ve Zamanaşımı

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun[2] (TBK) 49. maddesinde bir kimsenin kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar vermesi halinde, bu zararı gidermekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Unsurlarıyla birlikte tanımlanan haksız fiil, bir borç kaynağıdır.

Her alacakta olduğu gibi, haksız fiilden doğan alacaklar da öngörülen süreler içinde takip veya talep edilmediği takdirde zamanaşımına uğrar, diğer bir deyişle takip veya dava edilebilme niteliğinden yoksun kalır[3]. Hukuk güvenliği ve barışını sağlayan zamanaşımı, maddi hukuka ilişkin olmakla birlikte borcu sona erdirmez, ancak alacağın gücünü zayıflatır, onu belirsiz ve bekleyen bir talep haline dönüştürür[4].

Zamanaşımı, TBK'nın 146-161. maddeleri arasında, sözleşmeden doğan borç ilişkileri içerisinde, genel hüküm olarak düzenlenmiştir. Haksız fiile ilişkin zamanaşımı süreleri ise hem maddi hem manevi tazminat talepleri için TBK'nın 72. maddesinde özel olarak düzenlenmiştir. Ancak bu düzenleme sadece zamanaşımı süreleri ve bunların başlangıcı ile ilgilidir. Zamanaşımını durduran veya kesen sebepler gibi zamanaşımı süresi dışında kalan konularda genel hükümler uygulama alanı bulacaktır[5]. Bunun yanında TBK'nın 72. maddesi, haksız fiil sorumluluğuna dair kusur, hakkaniyet ve özen sorumluluklarının tümü için geçerlidir. Ancak özel kanunlarda niteliği haksız fiile dayalı bir sorumluluk için ayrı bir zamanaşımı süresi bulunuyorsa TBK'nın 72. maddesi uygulanamayacaktır[6].

---

2 RG, 04/2/2011 Tarih, 27836 Sayı

3 ANTALYA, Gökhan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt V/1,2, Seçkin, Ankara, 2019, s. 607; GÜNERGÖK, Özcan, **Haksız Fiil Hukukunda Ceza Zamanaşımı**, Oniki Levha, İstanbul, 2021, s. 8; KILIÇOĞLU, Ahmet M., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 24. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2020, s. 604.

4 ANTALYA, s. 607.

5 EREN, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2022, s.948; A. KILIÇOĞLU, s. 604; OĞUZMAN, M. Kemal/ÖZ, M. Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler** - Cilt II, 17. Bası, İstanbul, 2022, s. 76.

6 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu 109 maddesindeki araç işletenin veya sigortacının sorumluluğu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun yönetici sorumluluğu karşısında zarar tazminini düzenleyen 553-555-556 maddeleri gibi.

B. Haksız Fiilde Zamanaşımı Süreleri

Haksız fiil için farklı ve özel zamanaşımı süreleri içeren TBK'nın 72/1. hükmü, *"Tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanır"* şeklinde düzenlenmiştir. Mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun (BK) 60. maddesinde[7] aynı düzenleme, müruruzaman başlığı altında ve üç fıkra halinde bulunmaktaydı. Her iki düzenlemenin son fıkrası daimi def'iye yönelik olup, mülga kanunun ilk iki fıkrası TBK kapsamında tek fıkraya denk gelecek şekilde düzenlenmiştir. Önceki düzenlemede ilk fıkra haksız fiile dair kısa ve uzun zamanaşımını düzenlerken, ikinci fıkra suç teşkil eden ceza davası zamanaşımını düzenlemekteydi. TBK'da kısa, uzun ve ceza davası zamanaşımı süreleri bir bütün halinde ve tek fıkrada düzenlenmiştir[8].

TBK'nın 72. maddesinde temel olarak iki ve on yıllık zamanaşımı süreleri söz konusudur. Bu süreler kısa ve uzun zamanaşımı süreleri olup olağan sürelerdir. Bu iki sürenin yanı sıra belirli hal ve şartlarda gündeme gelebilecek olağanüstü nitelikli ceza davası zamanaşımı süresi bulunmaktadır. Bahsi geçen sürelerin niteliği ve aralarındaki ilişki aşağıda incelenecektir.

1. Kısa Süre

TBK'nın 72/1. hükmü, *"Tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın … geçmesiyle za-*

7 Madde 60 – Zarar ve ziyan yahut manevi zarar namiyle nakdi bir meblağ tediyesine müteallik dava, mutazarrır olan tarafın zarara ve failine ittılaı tarihinden itibaren bir sene ve her halde zararı müstelzim fiilin vukuundan itibaren on sene mürurundan sonra istima olunmaz.
Şu kadar ki zarar ve ziyan davası, ceza kanunları mucibince müddeti daha uzun müruru zamana tabi cezayı müstelzim bir fiilden neşet etmiş olursa şahsi davaya da o müruru zaman tatbik olunur.
Eğer haksız bir fiil, mutazarrır olan taraf aleyhinde bir alacak tevlit etmiş olursa, mutazarrır kendisinin tazminat talebi müruru zaman ile sakıt olsa bile o alacağı vermekten imtina edebilir.

8 A. KILIÇOĞLU, mülga kanunun üç fıkra şeklindeki düzenlemesini farklı konuları ele alması sebebiyle TBK düzenlemesine nazaran daha uygun bulmaktadır (A. KILIÇOĞLU, s. 604-605).

manaşımına uğrar" şeklindedir. Haksız fiile dayalı tazminat talebi BK'da bir yıl olarak düzenlenirken; TBK'da bu süre iki yıla çıkarılmıştır. Bu iki yıllık süre normal süre[9], nısbi süre[10] ifadeleriyle adlandırılmaktadır. Sürenin başlaması[11] zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrenmesi şeklinde sübjektif bir şarta bağlanmıştır. Bunlardan sadece birinin öğrenilmesi, sürenin işlemeye başlaması için yeterli değildir[12]. Hem fiil hem de failin (tazminat yükümlüsünün) kümülatif olarak zarar gören tarafından bilinmesi veya bilinebilir durumda olması gerekir. Bu sebeple, bu iki unsurdan hangisi daha sonra öğrenilmiş ise zamanaşımı süresi o tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır[13].

Zararın öğrenilmiş sayılması için varlığı, niteliği, kapsamı ve temel unsurları belirleyebilecek bilgilerin dava açmaya elverişli derecede öğrenilmiş olması gerekir. Yoksa tazminatın kesin suretle hesaplanmasına yarayacak bütün ayrıntıların, tazminat tutarının veya kapsamının tam olarak bilinmesi aranmaz[14].

2. Uzun Süre

TBK'nın 72/1. hükmü, *"Tazminat istemi, … her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar"* şeklindedir. BK ile aynı şekilde düzenlenen bu on yıllık süre mutlak süre[15], üst (aza-

9 ERDEM, Mehmet, **Özel Hukukta Zamanaşımı**, Oniki Levha, İstanbul, 2010, s.123; OĞUZMAN/ÖZ, s. 77.

10 DEVELİOĞLU, Murat, "Haksız Fiilden Doğan Tazminat Taleplerinin Tabi Olduğu Bir Yıllık Zamanaşımı Süresinin Başlangıç Anı", **Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan**, Cilt:1, Oniki Levha, İstanbul, 2010, s. 787-821, s.788; EREN, s. 948; HAVUTÇU, Ayşe: "Haksız Fiil Sorumluluğunda Zamanaşımı Sürelerinin Başlangıcı", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt : 12, Özel S., 2010, s. 579-605, s. 583; KILIÇOĞLU, Mustafa, **Sorumluluk Hukuku**, C. 1, Ankara, 2002, s. 570.

11 Kısa sürenin başlaması kapsamında zararın öğrenilmesine, kapsamına, süjesi ve karşı tarafına dair detaylı inceleme için Bkz: DEVELİOĞLU, Murat, "Haksız Fiilden Doğan Tazminat Taleplerinin Tabi Olduğu Bir Yıllık Zamanaşımı Süresinin Başlangıç Anı", **Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan**, Cilt:1, Oniki Levha, İstanbul, 2010, s. 787-821.

12 A. KILIÇOĞLU, s. 606.

13 DEVELİOĞLU, s. 789.

14 ANTALYA, s. 612-613; EREN, s. 949; GÜNERGÖK, Haksız Fiil, s. 12; HAVUTÇU, s. 583; OĞUZMAN/ÖZ, s. 78.

15 ANTALYA, s. 617; DEVELİOĞLU, s. 788; ERDEM, s. 135; EREN, s. 951; HAVUTÇU, s. 583; M. KILIÇOĞLU, s. 570.

mi) süre[16] ifadeleriyle adlandırılmaktadır. Sürenin başlaması olay-haksız fiil tarihine bağlıdır. Ancak haksız fiilin devam etmesi halinde süre başlamayacak, kesinti-sona erme halinde işlemeye başlayacaktır. Burada zarar görene bağlı subjektif bir durumdan ziyade salt olay tarihine bağlı objektif bir şart söz konusudur. Diğer bir deyişle, zarar görenin haksız fiilin varlığından veya kapsamından haberdar olup olmamasının herhangi bir önemi yoktur. Uzun sürenin başlangıcında fiilin işlendiği tarih esas alındığından, zararın meydana geldiği veya öğrenildiği tarihin, giderek, zararın gelişmekte olup olmadığının dahi etkisi bulunmamaktadır[17]. Zarar gören, haksız fiilin üzerinden on yıl geçtikten sonra zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrense de artık zamanaşımı süresi dolduğundan alacağı zayıflayacak, takip veya dava edilebilme niteliğinden yoksun kalabilecek, zamanaşımı def'ine muhatab olacaktır. Kanun koyucu bu suretle sadece belirsiz bir öğrenme olgusuna sonuç bağlamamış, zarar ve tazminat yükümlüsü öğrenilse dahi belirli bir süre sonra alacağın başarılı bir şekilde dava edilebilmesi imkanını ortadan kaldırmayı tercih etmiştir[18]. Bu tercihin, hukuk güvenliği ve hukuki belirlilik[19] karşısında kaçınılmaz olduğu kanaatindeyiz.

Kısa zamanaşımı süresi ile uzun zamanaşımı süresi arasındaki ilişki birbirini ikame ilişkisidir. Her iki sürenin işlemeye başlaması bakımından biri diğerini etkilememektedir. Birinin işleyişi diğerine engel olmazken, birine ilişkin sürenin tamamlanması ile alacak zamanaşımına uğrar. Yani kısa ve uzun zamanaşımı süresinin uygulanmasını gerektiren koşulların tamamı hangi süre için gerçekleşmişse o süre uygulanacak; bu durumda diğer sürenin uygulanma ihtimali ortadan

16 OĞUZMAN/ÖZ, s. 80.

17 GÜNERGÖK, Haksız Fiil, s. 30.

18 GÜNERGÖK, Haksız Fiil, s. 29.

19 Hukuk güvenliği ve hukuki belirlilik noktasında, Yargıtay'ın 1999 Marmara Depreminden sonraki süreçte deprem zararları için zararın doğduğu tarihi esas alarak mutlak süreye riayet etmeyen ve zamanaşımını haksız fiil tarihinden başlatmayan yaklaşımına (Emsal karar; YHGK'nın 22.10.2003 Tarihli E.2003/4-603, 2003/594 Sayılı Karar) katılmıyoruz. Buna dair eleştiri ve öğretideki görüşler için Bkz. BAŞPINAR, Veysel/ALTUNKAYA, Mehmet, "Depremden Doğan Zararların Tazmininde Zamanaşımının Başlaması ve Süresi", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 57, S. 1, 2008, s. 95-131; HAVUTÇU, s. 586 vd; GÜNERGÖK, Haksız Fiil, s. 32 vd.

kalkacaktır[20]. Nitekim her iki süre birbirinden bağımsız olarak bir diğerinin alternatifini oluşturur[21].

Hükmün lafzından da anlaşıldığı üzere, bu süreler üst üste gelecek sürelerdir. Mutlak süre ile bir üst sınır çizilirken, kısa süre, bu sınır dahilindeki herhangi bir zamanda gerçekleşebilecektir. Bu suretle kısa sürenin mutlak süre içinde gerçekleşmesi halinde artık mutlak sürenin bir önemi kalmayacaktır[22]. İki yıllık sürenin tamamlanması ile birlikte alacak zamanaşımına uğrayacaktır. Sözgelimi, haksız fiil tarihinde zararın ve tazminat yükümlüsünün öğrenilmesi halinde alacak iki yılın sonunda zamanaşımına uğrayacaktır. Artık on yıllık sürenin anlamı kalmayacaktır. Bunun yanında zararın ve tazminat yükümlüsünün olay tarihinden dokuz yıl on ay sonra öğrenilmesi halinde, on yılın tamamlanmasına kalan bakiye iki aylık sürede dava veya takip yapılmaması halinde alacak zamanaşımına uğrayacaktır. Yani iki yıllık süre on yıllık sürenin bitimi için kalan süreyle sınırlı olacaktır[23]. Yoksa bu andan itibaren başlayacak iki yıllık süreyle uzama olmayacaktır. Mutlak bir süre belirlemenin amacı da tam olarak budur[24].

3. Ceza Davası Zamanaşımı Süresi

TBK'nın 72/1. hükmünün ikinci cümlesi; *"Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanır."* şeklindedir. Bu süre, ceza zamanaşımı[25],

20 M. KILIÇOĞLU, s. 570.

21 ANTALYA, s. 611.

22 ERDEM, s. 135.

23 A. KILIÇOĞLU, s. 610; OĞUZMAN/ÖZ, s. 80.

24 ERDEM, s. 135.

25 ÇELİK, Ahmet Ç, **Sorumluluk ve Zamanaşımı**, Bilge Yayınevi, Ankara, 2012, s. 307; ANTALYA, s. 620; EREN, s. 953; Ceza Hukukunda ceza zamanaşımı kavramı, kesinleşmiş mahkumiyet kararının üzerinden belirli bir süre geçmesi ile kararın infaz edilmemesi anlamında, infaz zamanaşımı kavramıyla da ifade edilmekle birlikte, kullanılmaktadır (ALŞAHİN, M. Emin, **Ceza Hukukunda Zamanaşımı**, Ankara, 2016, s. 277; ARTUK, Mehmet Emin/GÖKCEN, Ahmet/ALŞAHİN, M. Emin/ÇAKIR, Kerim, **Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ceza Hukukuna Giriş, Ceza Hukuku Kurallarının Uygulama Alanı, Suç Teorisi, Milletlerarası Ceza Hukuku**, 17. Baskı, Ankara, 2023, s.1121; ÖZGENÇ, İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ceza Hukukuna Giriş, Suç Teorisi, Yaptırım Teorisi, Milletlerarası Ceza Hukuku,** 20. Bası, Ankara, 2024, s. 1101; TANER, Fahri Gökçen, **Ceza Hukukunda Zamanaşımı,** Ankara, 2008, s. 134).

ceza davası zamanaşımı[26], istisnai süre[27], olağanüstü zamanaşımı[28] ifadeleriyle adlandırılmaktadır. Haksız fiile ilişkin iki ve on yıllık süre olağan zamanaşımı süresi iken ceza davası zamanaşımı olağanüstü süre olup bunları da aşan istisnai bir düzenlemedir[29]. Burada düzenlenen sürenin iki ve on yıllık sürelerden hangisi yerine uygulanacağı tartışmalı olup bu çalışmanın esas konusunu oluşturmaktadır. Konu aşağıda detaylıca ele alınacaktır. Ancak konunun daha iyi anlaşılması için öncelikle hükmün konuluş amacı, uygulanma şartları üzerinde durulacak netice olarak haksız fiillerde ceza davası zamanaşımının uygulanma şekli tartışmaları da içerir şekilde açıklanacaktır.

II. HAKSIZ FİİLLERE CEZA KANUNLARINDAKİ ZAMANAŞIMININ UYGULANMASI

Özel hukuk alanındaki bir düzenlemenin, belirli şartların varlığı halinde tamamen ayrı bir hukuk disiplini olan ceza hukuku sınırlarına çekilmesi istisnai bir durumdur. Dolayısıyla burada öncelikle hükmün konuluş amacına bakmak, sonuçlarını da bu amaca uygun şekilde değerlendirmek gerekmektedir.

Haksız fiil kapsamındaki hukuka aykırı fiillerin büyük çoğunluğu aynı zamanda suç teşkil ettiğinden, bu nitelikteki bir fiil hakkında cezai yönden takip mümkün olduğu sürece, haksız fiillere özgü süreler sona ermiş olsa dahi tazminat davasının açılabilmesi kabul edilmiştir[30]. Haksız fiil failinin aleyhine ceza davası açılabildiği veya görüldüğü sürece, diğer bir deyişle devletin cezalandırma yetkisi devam ettikçe, aynı fiilden kaynaklanan ve cezaya nazaran daha hafif sonuçları bulunan tazminat talebinin de ileri sürülebilmesi gerektiği düşünülmektedir[31]. Aksi halde hakkında hala ceza takibi yapılabilen haksız fiil

26 A. KILIÇOĞLU, s. 613; TUTUMLU, Mehmet Akif, **Türk Borçlar Hukukunda Zamanaşımı ve Uygulaması**, 4. Baskı, Ankara, 2008, s. 57; Ceza Hukukunda *dava zamanaşımı* kavramının çeşitli ifade ediliş şekilleri ve bu kavramdan anlaşılması gereken hususunda Bkz: ALŞAHİN, s. 73-77.

27 OĞUZMAN/ÖZ, s. 81.

28 ERDEM, s. 136.

29 ERDEM, s. 136.

30 A. KILIÇOĞLU, s. 611.

31 ALTIN, Hayrunnisa, *"Haksız Fiillere Ceza Kanunlarındaki Zamanaşımının Uygulan-*

failinin aynı fiile dair hukuki sorumluluğundan, salt zamanaşımı sebebiyle kurtulabilmesi hakkaniyete uygun görülmemektedir[32]. Bu suretle aynı fiilin iki ayrı hukuk disiplini tarafından yaptırıma bağlanması, yaptırımın en azından zamanaşımı süresi itibariyle tutarlı ve uyumlu olmasını gerektirmiştir[33].

Ceza davası devam ettiği sürece tazminat istenebileceğine dair görüşün temeli Mülga 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu[34] (CMUK) zamanında, 358. maddesinde[35] yer bulan şahsi hak düzenlemesine dayanmaktadır. Bu düzenlemeye göre suçtan zarar görenin, ceza davası devam ettikçe –haksız fiil zamanaşımı süreleri dolmuş olsa dahi- davaya katılması ve dava devam ettiği sürece tazminat isteyebilmesi mümkündü[36]. Ancak aynı hükmün 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na[37] (CMK) alınmaması bu yöndeki görüşlerin geçerliliğini tartışmaya açık hale getirmiştir[38].

Ceza hukukunda dava ve ceza (infaz) zamanaşımı olmak üzere iki tür süre vardır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun[39] (TCK) 66. maddesinde dava zamanaşımı[40]; 68. maddesinde ise ceza (infaz) zamanaşı-

---

ması", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 69(1), 2020, 1-32, s. 5; BAĞCI, Kadir, *"Haksız Fiilde Ceza Zamanaşımı Süresi"*, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl:7 S. 28, s. 287-312, s. 288; ERDEM, s. 137; EREN, s. 953; A. KILIÇOĞLU, s. 612; TUTUMLU, s. 56.

32 GÜNERGÖK, devletin cezalandırma hakkı devam ederken tazminat talep edilememesinin farklı iki hukuk disiplini, farklı yaklaşım ve usullere tabi olmaları nedeniyle tek başına bu durumun adalet duygusunu rencide etmeyeceği, bu kabulün tartışmaya açık olduğu görüşündedir (GÜNERGÖK, Haksız Fiil, s. 58).

33 ANTALYA, s. 620.

34 RG, 20/04/1929 Tarih, 1172 Sayı.

35 Maznun mahküm olursa mahkeme şahsi hak talebi hakkında da hüküm verir. Şu kadar ki zararın vücuduna veya miktarına ait tetkiklerin, duruşmanın uzamasını veya hükmün tehirini mucip olacağı anlaşılırsa mahkeme bu cihet hakkında davacının hukuk mahkemesine müracaat edebileceğine karar vererek hükmünü yalnız ceza tayinine hasredebilir.

36 BAĞCI, s. 289.

37 RG, 17/12/2004 Tarih, 25673 Sayı.

38 ALTIN, s. 5; GÜNERGÖK, Haksız Fiil, s. 56-57.

39 RG, 12/10/2004 Tarih, 25611 Sayı.

40 Madde 66- (1) Kanunda başka türlü yazılmış olan haller dışında kamu davası;
a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda otuz yıl,

mı düzenlenmiştir. TBK'nın 72/1. maddesi ikinci cümlesinde yer bulan istisnai süreden anlaşılması gereken ceza kanunlarındaki dava zamanaşımıdır[41]. Nitekim fiilin ceza yargılamasına konu olup olamamasında belirleyici olan süre dava zamanaşımına ilişkindir.

TCK'nın 66/4. maddesinde açıkça bildirildiği üzere ceza davası zamanaşımı süresinin belirlenmesinde, suça ilişkin cezanın üst sınırının dikkate alınması, hükmolunan ceza miktarının dikkate alınmaması gerekmektedir[42]. Bu kapsamda tayin olunan cezanın üst sınırına göre belirlenen ceza davası zamanaşımı süresi, haksız fiile dair hukuki sorumluluk için de uygulanacaktır[43].

---

b) Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmibeş yıl,

c) Yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıl,

d) Beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda onbeş yıl,

e) Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adlî para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl geçmesiyle düşer.

(2) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ise, üçte ikisinin geçmesiyle kamu davası düşer.

(3) Dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri de göz önünde bulundurulur.

(4) Yukarıdaki fıkralarda yer alan sürelerin belirlenmesinde suçun kanunda yer alan cezasının yukarı sınırı göz önünde bulundurulur; seçimlik cezaları gerektiren suçlarda zamanaşımı bakımından hapis cezası esas alınır.

(5) (Değişik: 29/6/2005 – 5377/8 md.) Aynı fiilden dolayı tekrar yargılamayı gerektiren hallerde, mahkemece bu hususta talebin kabul edildiği tarihten itibaren fiile ilişkin zamanaşımı süresi yeni baştan işlemeye başlar.

(6) Zamanaşımı, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden, teşebbüs halinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği günden, çocuklara karşı üstsoy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda çocuğun onsekiz yaşını bitirdiği günden itibaren işlemeye başlar.

(7) Bu Kanunun İkinci Kitabının Dördüncü Kısmında yazılı ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet veya on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçların yurt dışında işlenmesi halinde dava zamanaşımı uygulanmaz.

41 ALTIN, s. 6; ANTALYA, s. 623; BAĞCI, s. 289; EREN, s. 953; GÜNERGÖK, Haksız Fiil, s. 104; TUTUMLU, s. 58.

42 ALŞAHİN, s. 114; ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 1099; ÖZGENÇ, s. 1091; TANER, s. 60-61.

43 BAĞCI, s. 290; GÜNERGÖK, Haksız Fiil, s. 241; Aynı yönde; Yargıtay, 3HD, 27/02/2017 tarih, 2015/15240E, 2017/2059K sayılı ilamı "*Yargıtay Büyük Genel Kuru-*

TBK'nın 72/1. hükmü ceza kanunları ve cezayı gerektiren bir fiilden bahsettiğinden, sadece "suç" niteliği kapsamında bir belirleme bulunmadığından, kabahatler de bu kapsamda değerlendirilmelidir[44]. Kabahatlerin ayrı bir kanunda düzenlenmiş olması, bunların cezayı gerektiren fiil olma özelliğini ortadan kaldırmayacaktır[45]. Nitekim TBK'nın 72/1. maddesinin ikinci cümlesinde cürüm anlamında suçun varlığı aranmayıp, ceza kanunlarında yer bulan ve cezayı gerektiren fiil şart olarak aranmaktadır. Bunun yanında kastedilen cezadan, salt adli para cezası veya hapis cezasının da anlaşılmaması gerekir[46]. Dolayısıyla aynı zamanda kabahat niteliğinde olan ve cezayı gerektiren haksız fiiller için özel olarak düzenlenen zamanaşımı süreleri de haksız fiile dair hukuki sorumluluk kapsamında uygulanabilmektedir. Yargıtay uygulaması da bu yöndedir[47].

---

lu'nun (YBGK) 03.06.1942 gün ve E: 1941/36, K:1942/15 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı'nda açıklandığı üzere: "Ceza davası zamanaşımı mahkemece belirtilen ve hükmolunan ceza miktarına göre değil, mülga 765 sayılı TCK'nun 102'nci maddesinin her bendinde sıralandığı üzere cürümlerin ve kabahat eylemlerinin gerektirdiği cezalara göre hesaplanmalıdır."; Yargıtay, 3HD, 23/12/2014 tarih, 2014/6967E, 2014/17119K sayılı ilamı *"Daha açık bir anlatımla, hukuk mahkemelerinde açılacak tazminat davalarına uygulanacak ceza davası zamanaşımı süreleri, mahkemece ağırlatıcı veya hafifletici nedenler dikkate alınarak hükmedilen (kişisel) ceza sürelerine göre değil, mülga 765 sayılı TCK m.102'de (5237 sayılı yeni TKC m 66'da) ayrı ayrı gösterilen üst (tavan) süreler üzerinden hesaplanacaktır."* şeklindedir. (UYAP)

44 NOMER, Haluk N., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Beta Yayınları, İstanbul, 2023, s.303; Ek olarak bu kapsamdaki tartışmalar için Bkz: GÜNERGÖK, Haksız Fiil, s. 67 vd; aynı konu özelinde rekabet ihlallerinden kaynaklanan tazminat davalarındaki zamanaşımı meselesinin detaylı incelemesi için Bkz: GÜNERGÖK, Özcan. "Rekabet İhlallerinden Kaynaklanan Tazminat Davalarında Zamanaşımı", **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi** 9, S. 3 2022, s. 1751-1775 ve GÜNDOĞDU, Gökmen, "Güncel Yargıtay Kararları Işığında Rekabet İhlalinden Kaynaklanan Tazminat Davalarında Zamanaşımı Sorunu", **Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 14(1), 2024, s. 301-335.

45 GÜNERGÖK, Haksız Fiil, s. 78-79; Aksi yönde, ÖZBOYACI, Alper, "Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin TTK 560 uyarınca Uzamış Zamanaşımına Göre Sorumlu Tutulması", **SÜHFD,** C. 29, S. 2, 2021, s. 1037-1077, s. 1047.

46 GÜNDOĞDU, s. 318; GÜNERGÖK, Rekabet, s. 1773; GÜNERGÖK, Haksız Fiil, s. 78.

47 Yargıtay, 11HD, 16/02/2023 tarih, 2022/6165E, 2023/893K; Yargıtay, 11HD, 27/10/2015 tarih, 2015/3450E, 2015/11139K sayılı ilamı *"30.03.2005 tarih ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 2. maddesinde, "idari yaptırım" gerektiren eylemlerin "kabahat" niteliğindeki suçlar olarak nitelendirildiği anlaşılmaktadır. 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 16. maddesinde ise "idari para cezası" idari yaptırım türleri arasında sayılmıştır. Yine aynı Kanunun "Soruşturma Zamanaşımı" başlıklı 20/4. maddesinde ise "nispi idari para cezasını gerektiren kabahatlerde zamanaşımı süresi sekiz yıl" olarak belirlenmiştir.*

Ceza davası zamanaşımı süresinin uygulanabilmesi için haksız fiil teşkil eden fiilin aynı zamanda cezalandırılabilir bir fiil olması gerekir. Bu fiilin, unsurları itibariyle suç (veya kabahat) vasfı taşıması yeterlidir. Bu kapsamda ceza davası açılmış olması, tazminat yükümlüsü hakkında mahkumiyet hükmü kurulması, açılan davanın zorunlu olarak bekletici mesele yapılması gerekmemektedir.

Aksine şikayet yokluğu nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığı kararı, kamu davasının açılmasının ertelenmesi, hükmün açıklanmasının geri bırakılması, ceza verilmesine yer olmadığı kararı veya delil yetersizliğinden beraat kararı verilmesi de cezalandırılabilir fiil bulunup bulunmadığının ve dolayısıyla ceza davası zamanaşımı şartlarının hukuk hakimince değerlendirilmesine engel değildir[48]. Yargıtay'ın yerleşik görüşü de bu yöndedir[49]. Hükmün zamanaşımı süresini uzatmaya dair amacı gözetildiğinde, ceza davası zamanaşımının TBK'nın 72. maddesindeki –hangi sürenin yerine uygulanacağı tartışmasından ari olarak- iki veya on yıllık sürelerden daha uzun olması gerekir. Tazminat talebinde ceza davası zamanaşımı süresinin uygulanabilmesi için tazmini gereken zarar, ceza hukukunun koruduğu değere veya menfaate yönelik olmalıdır[50]. Ancak yerleşik olduğu söylenebilecek

---

Dava ve olay tarihinde yürürlükte bulunan 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun "Müruruzaman" başlıklı 60/2. maddesinde yer alan "Şu kadar ki zarar ve ziyan davası, ceza kanunları mucibince müddeti daha uzun müruru zamana tabi cezayı müstelzim bir fiilden neşet etmiş olursa şahsi davaya da o müruru zaman tatbik olunur" hükmü uyarınca, kanun koyucu, ceza zamanaşımının BK'daki zamanaşımından daha fazla olduğu durumlarda, hukuk davasına da ceza davasına ilişkin zamanaşımının uygulanması gerektiğini ifade etmektedir." şeklindedir. (UYAP)

48 ALŞAHİN, s. 50-51; ANTALYA, s. 621-622; ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN /ÇAKIR, s. 1098; ALTIN, s. 7 vd; BAĞCI, s. 292vd; ÇELİK, s. 307-308; EREN, s. 953-954; A. KILIÇOĞLU, s. 613-614; NOMER, 303-304; OĞUZMAN/ÖZ, s. 82; REİSOĞLU, Safa, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, 2013, s. 270; TUTUMLU, s. 58.

49 Yargıtay 4HD, 18/04/2024 tarih, 2023/7641E, 2024/3513K sayılı ilamı *"…Söz konusu yasa hükmü, ceza zamanaşımının uygulanabilmesi için sadece eylemin aynı zamanda bir suç oluşturmasını yeterli görmekte; bunun dışında, fail hakkında mahkumiyet kararıyla sonuçlanmış bir ceza davasının varlığı, hatta böyle bir ceza davasının açılması ya da zarar görenin o davada tazminat yönünden bir talepte bulunmuş olması koşulu aranmamaktadır…"* şeklindedir. (UYAP)

50 Altın, s. 10 dn. 32: ihlal edilen ceza normunun koruduğu değerin somut olayın hukuki değeri olmamasının ceza zamanaşımının uygulanmasına engel olmadığına dair Aksi görüş için Bkz: ANTALYA, s. 621, dn. 76.

Yargıtay uygulaması, kanaatimizin aksi yönünde olup suçun koruduğu değerden veya muhatabından ziyade suç vasfına odaklanmakta ve ceza zamanaşımı süresinin uygulanması için bunu yeterli görmektedir[51]. Diğer bir deyişle, Yargıtay, suç vasfına odaklanarak, uzamış ceza zamanaşımı süresinden yararlanacak kişi çevresi bakımından suçun mağduru olup olmamayı veya meydana gelen zararın suçun koruduğu menfaat kapsamında ortaya çıkıp çıkmadığını önemsememektedir.

Bir görüş ceza davasının herhangi bir şekilde sonuçlanması halinde artık ceza davası zamanaşımının uygulanamayacağını, tazminat davasının ceza davası zamanaşımına tabi tutulmasına dayanak sebebin ortadan kalktığını, şartları varsa iki ve on yıllık sürenin uygulanması gerektiğini savunmaktadır[52]. Hükmün, devletin cezalandırma yetkisinin devam ettiği süreçte buna nazaran daha hafif olan tazminat talebinin ileri sürülebilmesine dair hakkaniyet ve uyum gerekçeleri karşısında, ceza davasının sona ermesi ile bu amacın da ortadan kalkacağı görüşü makul görülebilirse de bu görüşe katılmıyoruz[53]. Neticede TBK'nın 72. maddesi bu yönüyle bir sınır getirmemektedir. Diğer bir deyişle, düzenlemenin ceza davası devam ederken uygulanacağı, ceza davasının sona ermesi halinde ileri sürülemeyeceği bildirilmemiştir. Zira bu durum hukuk güvenliğini de zedeler niteliktedir. Zarar görenin hukuki durumu, akıbeti üzerinde etkisi bulunmadığı bir ceza ta-

51 Yargıtay, 4.HD, 24.09.2024 tarih, 2022/11224E, 2024/8085K sayılı ilamı *"…kaza sonucu sadece davacıların desteği sürücü vefat etmiş, başkaca kimse yaralanmamış, hayatını kaybetmemiş olup kaza tarihinde yürürlükte olan 5237 sayılı TCK'ya göre söz konusu eylemin trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçu olup zamanaşımı süresinin 8 yıl olmasına.,"* şeklindedir. Görüldüğü gibi zarara sebep olan olay trafik güvenliğini tehlikeye sokma eyleminin koruduğu değer olmamasına, ortada bir tehlike suçu bulunmasına rağmen suç vasfı yeterli görülmektedir. Oysa aynı ilamda bir üye, kanaatimiz gibi, karşı oy kullanarak *"…kişinin tamamen kendi kusuruyla ölümüne neden olma eyleminden doğan zarar ile trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçu arasında böyle bir bağlantı kurulabilmesi de mümkün değildir. Yukarıda açıklandığı üzere somut olayda tazminat davası, cezayı gerektiren bir fiilden doğmadığı için uzamış (ceza) zamanaşımı süresinin uygulanabilmesi mümkün değildir."* şeklindeki görüşünü bildirmiştir.

52 OĞUZMAN/ÖZ, s. 84; Aksi yönde, BAĞCI, s. 294; ÇELİK, s. 307,316; ERDEM, s. 140.

53 GÜNERGÖK, bu durum karşısında mahkumiyet kararın kesinleşmesi üzerine artık ceza zamanaşımı süresinin uygulanmamasını, kesinleşmeden sonra ceza zamanaşımı süresi aşılmamak kaydıyla zarar görene kısa zamanaşımı süresi kadar süre tanınmasını önermektedir (GÜNERGÖK, Haksız Fiil, s. 322).

kibinin tesadüflüğüne bağlı kılınmamalıdır[54]. Sözgelimi, ceza davası devam ederken sanığın vefat etmesi halinde verilecek düşme kararı[55] ile yargılama sona erecek, lehe getirilen düzenlemeye rağmen bilinmesi mümkün olmayan bu değişiklik, hukuki durumu aleyhe değiştirecektir.

III. HAKSIZ FİİLLERE CEZA ZAMANAŞIMININ UYGULANMA ŞEKLİ

TBK'nın 72/1. maddesinin ikinci cümlesi ile ceza kanunlarının, zamanaşımı için daha uzun bir süre öngörmesi halinde, daha uzun olan bu sürenin, kısa olan iki yılın mı yoksa uzun olan on yılın mı yerine uygulanacağı, diğer bir deyişle ceza davası zamanaşımının hangi süreyi uzatacağı bildirilmiş değildir. Bunun yanında, madde metninde geçen "*ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü"* şeklindeki şartın, kısa veya uzun süreden daha uzun olup olmadığının tespiti hangi sürenin kıstas alınacağına bağlıdır. Birbirine benzer mahiyetteki bu iki sorunun çözülmesi aynı zamanda sürenin başlangıcının nasıl belirleneceği sorununu[56] da beraberinde getirmektedir. Nitekim kısa ve uzun süreler ile ceza davası zamanaşımı süresinin başlangıçlarının örtüşmeme ihtimali bulunmaktadır[57]. Kısa süre, sübjektif öğrenme koşuluna bağlı iken; uzun süre ile ceza davası zamanaşımı süresi, genellikle ve objektif şekilde haksız fiil tarihine bağlıdır.

Ceza kanunları kapsamında kural olarak fiilin işlendiği tarih sürenin hesabında kıstas alınsa da suç tipi, suçun işleniş şekli, ihmalin neticesinin ortaya çıkması, kesintisiz suçlarda hareketin tamamlanması, teşebbüse dair son davranış, neticenin farklı suç tipine vücut vermesi gibi özel durumlarda dava zamanaşımının başlangıcında farklı

54 M. KILIÇOĞLU, 575-576.

55 TCK madde 64; Sanığın ölümü halinde kamu davasının düşürülmesine karar verilir.

56 Bu konuda detaylı inceleme için Bkz: DEVELİOĞLU, Murat, "Haksız Fiilden Doğan Tazminat Taleplerinin Tabi Olduğu Bir Yıllık Zamanaşımı Süresinin Başlangıç Anı", **Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan**, Cilt:1, Oniki Levha, İstanbul, 2010, s. 787-821; HAVUTÇU, Ayşe: "Haksız Fiil Sorumluluğunda Zamanaşımı Sürelerinin Başlangıcı", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt : 12, Özel S, 2010, s. 579-605,

57 ALTIN, s. 17.

ihtimaller de gündeme gelebilmektedir[58]. Bu durumda TBK kapsamındaki zararın veya tazminat yükümlüsünün öğrenilmesinin öneminin kalmaması ihtimal dahilindedir. Nicelik olarak daha uzun olan süre, daha erken zamanaşımına uğrayabilecektir[59]. Sözgelimi, zararın ve tazminat yükümlüsünün öğrenilmemesi üzerine iki yıllık kısa sürenin işlemeye başlamaması, ancak haksız fiil tarihinden başlayacak olan ceza davası zamanaşımının işlemesi ve hatta bu sürenin kısa süreden önce tamamlanması mümkündür. Bu ihtimal de gözetilecek şekilde haksız fiile uygulanacak olan ceza davası zamanaşımı süresinin başlangıcının TCK hükümlerine göre belirlenmesi[60]; ancak hükmün amacı itibariyle tespit edilip uygulanacak sürenin başlangıcı noktasında zamanaşımını uzatan lehe düzenlemenin göz ardı edilmemesi gerektiği kanaatindeyiz.

Zamanaşımının kesilme ve durma nedenlerinin hangi disipline göre belirleneceği[61], hangi sürenin ne şekilde uzayacağı da madde metninden anlaşılmamaktadır. Oysa iki farklı hukuk disiplinine tabi olan TBK ve TCK kapsamında zamanaşımının durma ve kesilme sebepleri farklılık arz ettiğinden zamanaşımı süresinin ne zaman kesilip ne zaman duracağı önem arz edecektir. Bu noktadaki hakim görüş[62] ve Yargıtay uygulaması[63], TBK'nın 72/1. maddesinin sadece ceza davası zamanaşımı sürelerine atıf yapıldığı yönündedir. Yani diğer hususlara dair belirleme yapılmadığından sürenin kesilmesi veya durması genel

58 Dava zamanaşımının başlangıcına dair açıklamalar için Bkz: ALŞAHİN, s. 126 vd; TANER, s. 70 vd.

59 NOMER, s. 303.

60 ALTIN, s. 23; BAĞCI, s. 290-291; TUTUMLU, s. 60.

61 Detaylı değerlendirme için Bkz: GÜNERGÖK, Haksız Fiil, s. 265 vd.

62 ALTIN, s. 24; ANTALYA, s. 624; BAĞCI, s. 291; A. KILIÇOĞLU, s. 619; TUTUMLU, s. 58; Hükmün amacı, cezalandırma hakkının devam etmesine dayalı temel düşünce, ceza davası zamanaşımı süresinin varlık nedenine dayalı olarak ceza hukukundaki kesilme ve durma sebeplerinin uygulanması gerektiğine dair karşı görüş için Bkz: GÜNERGÖK, Haksız Fiil, s. 289, 230; OĞUZMAN/ÖZ, s. 84.

63 Yargıtay, 4HD, 18/05/2023 tarih, 2022/891E, 2023/6729K sayılı ilamı; *"…ceza zamanaşımının herhalde fiilin işlendiği tarihten itibaren işlemeye başlayacağı, mağdurun korunması amacıyla zamanaşımının daha sonraki bir tarihte işlemeye başlamasına, ceza zamanaşımının durmasına veya kesilmesine ilişkin ceza hukuku ilkelerinin tazminat hukukunda uygulanan ceza zamanaşımı süresi yönünden tatbik edilemeyeceği kabul edilmektedir."* şeklindedir. (UYAP)

hüküm olan TBK'nın 153. ve devamı maddelerine göre belirlenecektir. Bu konuda zarar görenin, ceza soruşturması veya kovuşturmasını takip etmeye, sonucunu bilmeye zorlamanın mümkün olmayacağı gerekçesiyle hakim görüşe katılmaktayız. TCK kapsamında zamanaşımına uğramayan suçların[64] varlığı ise ayrı bir sorun ve tartışma konusu olarak kalacaktır[65].

İsviçre'de 2020 yılı değişiklikleri öncesinde hakim görüş her iki sürenin yerine uygulanabileceği yönünde iken yeni düzenleme ile tazminat alacağının en erken ceza davası zamanaşımının gerçekleşmesiyle zamanaşımına uğrayabileceği kabul edilmekle birlikte bu konu tartışmalı olmaktan çıkmıştır[66].

Hukukumuzda ise ceza davası zamanaşımının, yalnızca uzun (mutlak) süre yerine uygulanacağına dair görüş[67] bulunuyorken, hakim görüş olarak her iki süre için de uygulanabileceği[68] söylenmektedir. Yargıtay da hakim görüşten yana olacak şekilde hem kısa hem de uzun süre bakımından ceza davası zamanaşımının uygulanabileceği görüşündedir[69].

---

64 TCK madde 76; soykırım suçu, madde 77; insanlığa karşı suçlar, madde 78; örgüt, madde 94; işkence suçu gibi.

65 Detaylı değerlendirme için Bkz: GÜNERGÖK, Haksız Fiil, s. 114-122.

66 A. KILIÇOĞLU, s. 614-615; GÜNERGÖK, Haksız Fiil, s. 104, 107; bu konuda detaylı ve karşılaştırmalı inceleme için Bkz: GÜNERGÖK, Özcan, "İsviçre Borçlar Kanunu'nun Haksız Fiilde Zamanaşımına İlişkin Yeni Düzenlemelerinin Türk Hukuku ile Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi." **İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 6, 2021, S. 11, s. 125-154; ÖZBOYACI, s. 1043-1044.

67 ANTALYA, s. 621.

68 AYDOS, Oğuz Sadık, "İstisnai Sürenin Nısbi Süreye Etkisi", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl: 4, S. 14, s. 397-415, s. 408, 409; BAĞCI, s. 300; ÇELİK, s. 570; ERDEM, s. 137; EREN, s. 954; A. KILIÇOĞLU, s. 614, 615; M. KILIÇOĞLU, s. 576; NOMER, 303; OĞUZMAN/ÖZ, s. 81; REİSOĞLU, s. 269; TUTUMLU, s. 60; Benzer görüşte olmakla birlikte ALTIN, somut olay bakımından ceza zamanaşımı süresinin, kısa veya uzun sürelerden hangisinin yerine uygulanması daha avantajlı ise onun uygulanması gerektiğini savunur (ALTIN, s. 22).

69 Yargıtay, 4HD'nin *"..zararın kapsamının belli olduğu (davacı tarafından öğrenildiği) tarihin kaza tarihi olduğu ve bu tarihten sonraki 2 yıl içinde dava açılmadığı gibi, KTK'nın 109/2. maddesinde atı yapılan uzamış ceza zamanaşımı süresi içinde de davanın açılmadığı gözetilerek, zamanaşımı nedeniyle davanın reddine karar verilmesi gerekirken…"* şeklindeki 07/11/2022 tarih, 2021/18703E, 2022/13892K sayılı ilamı ile *"…davaya konu trafik kazasında bir kişinin öldüğü, bir kişinin yaralandığı anlaşılmasına göre bu olay için*

A. Uzun Sürenin Yerine Uygulanmasına Dair Görüş

Bu görüşe göre, haksız fiil için uygulanacak ceza davası zamanaşımı süresi yalnızca on yıllık uzun süre için uygulanmalıdır. Zira ceza kanunlarındaki ceza davası zamanaşımı süresinin niteliği, kısa (nısbi) süreye nazaran, uzun (mutlak) süreye daha yakındır[70].

Gerçekten de ceza kanunları bakımından zamanaşımı süresinin başlangıcını belirleyen suçun işlendiği[71], kesintiye uğradığı veya tamamlandığı tarih[72], TBK kapsamında haksız fiiller için belirlenen uzun (mutlak) süredeki fiilin işlendiği tarih ile benzer niteliktedir. İkisi de fiile, fiilin bir şekilde tamamlanmasına odaklanmıştır. Ne var ki sürenin başlangıcına dair bu kabul, ceza davası zamanaşımı süresinin salt on yıllık uzun süre için uygulanması gerektiğini ortaya koymaz. Çünkü, bu kabul, düzenlemenin lehe getiriliş amacına uygun sonuçlar ortaya çıkarmayabilecektir. Nitekim kısa (nısbi) sürenin başlangıcı için öngörülen öğrenme olgusu iki yılda sona erebilecek ve bu durumda on yılı da aşan bir ceza davası zamanaşımı süresinin etkisi kalmayacaktır. Bunun yanında ceza kanunlarında belirlenen zamanaşımı süresinin, TBK kapsamındaki haksız fiiller için belirlenen uzun (mutlak) süreden

---

kaza tarihinde yürürlükte bulunan 5237 sayılı TCK'nın 85/1 ve 66/1-d maddelerine göre ceza zamanaşımı süresi 15 yıldır. Davaya konu 09/12/2005 tarihli trafik kazasından kaynaklanan zararın tazminine ilişkin tahkim başvurusu, bu süre dolmadan önce 23.11.2020 tarihinde yapılmıştır. Açıklanan nedenlerle, İtiraz Hakem Heyetince eldeki davada zamanaşımı süresinin dolmadığı dikkate alınmak suretiyle…" şeklindeki 12/12/2022 tarih, 2021/20149E, 2022/16667K sayılı ilamı uyarınca hem kısa hem uzun süreler yönünden somut olaya göre değerlendirme yapıldığı ve müstakar uygulamanın bu yönde olduğu görülmektedir. (UYAP)

70 ANTALYA, s. 621.

71 Ceza hukuku kapsamında suçun işlendiğinden haberdar olunması, suçun meydana çıkması, savcılığın takip işlemlerinin son günü şeklinde farklı başlangıç sürelerine dair görüşler bulunmakla birlikte suçun işlendiği tarih esas alınmaktadır (ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 1101; ÖZGENÇ, s. 1089).

72 Örneğin TCK madde 66/6; "Zamanaşımı, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden, teşebbüs halinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği günden, çocuklara karşı üstsoy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda çocuğun onsekiz yaşını bitirdiği günden itibaren işlemeye başlar" şeklindedir. Yine, Yargıtay, 4HD, 18/05/2023 tarih, 2022/891E, 2023/6729K sayılı ilamı; *"…ceza zamanaşımının herhalde fiilin işlendiği tarihten itibaren işlemeye başlayacağı"* şeklindedir. (UYAP)

daha kısa olması halinde düzenleme kadük kalabilecektir. Dolayısıyla, daha ağır sonuçları olduğu kabul edilen cezalandırma sürecine rağmen hükmün getiriliş amacının boşa çıkma ihtimalini çokça gündeme getireceğinden bu görüşe iştirak etmiyoruz.

B. Her İki Sürenin Yerine Uygulanmasına Dair Görüş

Hakim olan bu görüşe[73] göre, haksız fiilde ceza davası zamanaşımı süresi, hem iki yıllık kısa süre hem de on yıllık uzun süre yerine uygulanabilecektir. Diğer bir deyişle, ceza davası zamanaşımı süresinin, kısa veya uzun, hangi süreden daha fazla olduğu önem arz etmeyecektir. Herhangi birinin geçilmesi sürenin uzaması için yeterli olacaktır[74].

Görüşün temelinde, haksız fiiller kapsamında olağanüstü bir süre olarak düzenlenen ceza davası zamanaşımının kabul edilme gerekçeleri yatar[75]. Ancak bu cümleden salt devletin cezalandırma hakkının devam etmesi, ceza davasının sona ermemesi şeklindeki gerekçenin anlaşılmaması gerekir. Zira, CMK, CMUK'un 358. maddesinde düzenlenen şahsi dava kurumunu bünyesine almamıştır[76]. Bunun yanında haksız fiilin, cezalandırılabilir bir fiil teşkil etmesinin kanun koyucu tarafından ayrı ve uzun sürelerle zarar gören lehine koruma getirmesi şeklindeki genel gerekçe dikkate alınmalıdır. İsviçre'deki yeni düzenleme ile de failin cezalandırılabilir olduğu sürece tazminattan da

73 AYDOS, s. 408, 409; BAĞCI, s. 300; ÇELİK, s. 570; ERDEM, s. 137; EREN, s. 954; A. KILIÇOĞLU, s. 614-615; M. KILIÇOĞLU, s. 576; NOMER, 303; OĞUZMAN/ÖZ, s. 81; TUTUMLU, s. 60; Benzer görüşte olmakla birlikte ALTIN, somut olay bakımından ceza zamanaşımı süresinin, kısa veya uzun sürelerden hangisinin yerine uygulanması daha avantajlı ise onun uygulanması gerektiğini savunur (ALTIN, s. 22).

74 A. KILIÇOĞLU, s. 614.

75 ERDEM, s. 137.

76 Yargıtay, 3HD, 27/02/2017 tarih, 2015/15240E, 2017/2059K sayılı ilamı da *"Mülga 1412 sayılı CMUK'nun 350 ila 358.maddeleri arasında "şahsi dava" düzenlenmiş; aynı Kanunun 365.maddesinde ise, kamu davasına müdahale ve şahsi hak talebinde bulunma düzenlenmişti. Buna göre, suçtan zarar gören kişi, kamu davasına müdahale etmek suretiyle şahsi hak talebinde bulunma imkanına sahipti.*

Ne var ki, 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nda şahsi davaya yer verilmediği gibi, ceza davasına müdahale etmek suretiyle şahsi hak talebinde bulunma imkanına da yer verilmemiştir. Böylece, ceza davasında şahsi hak talebinde bulunma olanağı, 01.06.2005 tarihi itibariyle ortadan kaldırılmıştır." şeklindedir. (UYAP)

sorumluluğunun devam etmesi gerektiği kabul edilmiştir[77]. Bu düzenlemeden önce de Federal Mahkeme ceza davası zamanaşımının her iki süre için uygulanacağı kabul etmekteydi[78]. Yargıtay da genel olarak bu görüşü benimsemektedir[79].

Haksız fiiller için belirlenen iki ve on yıllık süreler arasında bir ikame ilişkisi bulunmaktadır. Biri diğerinden bağımsız ve aynı zamanda biri diğerinin alternatifini oluşturur.[80] On yıllık süre mutlak süredir. Asıl süre iki yıllık nısbi süredir. İki yıllık sürenin koşulları oluştuğunda on yılın hükmü kalmaz. Diğer bir deyişle, iki ve on yıllık sürenin uygulanmasını gerektiren koşulların tamamı hangi süre için gerçekleşirse o zamanaşımı süresi uygulanmalıdır. Böylece diğerinin uygulanma ihtimali ortadan kalkar[81]. Ceza davası zamanaşımı süresinin, bu sürelerden hangisi yerine uygulanacağı sorununun çözümü de bu anlayışla ele alınmalıdır. Nitekim ceza davası zamanaşımı, hukuk zamanaşımı sürelerini hem tamamlar hem de onun yerine geçer şekilde bir etkiye sahiptir[82]. Dolayısıyla hakim görüşe katılmaktayız.

Mantıksal açıdan da bakıldığında ceza davası zamanaşımı süresinin aynı fıkrada bahsi geçen iki süreden yalnız birisine uygulanacağını kabul etmek mümkün değildir. Dolayısıyla ceza davası zamanaşımı-

77 GÜNERGÖK, İsviçre Karşılaştırması, s. 142.

78 M. KILIÇOĞLU, s. 576.

79 Yargıtay, 4HD'nin *"..zararın kapsamının belli olduğu (davacı tarafından öğrenildiği) tarihin kaza tarihi olduğu ve bu tarihten sonraki 2 yıl içinde dava açılmadığı gibi, KTK'nın 109/2. maddesinde atı yapılan uzamış ceza zamanaşımı süresi içinde de davanın açılmadığı gözetilerek, zamanaşımı nedeniyle davanın reddine karar verilmesi gerekirken…"* şeklindeki 07/11/2022 tarih, 2021/18703E, 2022/13892K sayılı ilamı ile *"…davaya konu trafik kazasında bir kişinin öldüğü, bir kişinin yaralandığı anlaşılmasına göre bu olay için kaza tarihinde yürürlükte bulunan 5237 sayılı TCK'nın 85/1 ve 66/1-d maddelerine göre ceza zamanaşımı süresi 15 yıldır. Davaya konu 09/12/2005 tarihli trafik kazasından kaynaklanan zararın tazminine ilişkin tahkim başvurusu, bu süre dolmadan önce 23.11.2020 tarihinde yapılmıştır. Açıklanan nedenlerle, İtiraz Hakem Heyetince eldeki davada zamanaşımı süresinin dolmadığı dikkate alınmak suretiyle…"* şeklindeki 12/12/2022 tarih, 2021/20149E, 2022/16667K sayılı ilamı uyarınca hem kısa hem uzun süreler yönünden somut olaya göre değerlendirme yapıldığı ve müstakar uygulamanın bu yönde olduğu görülmektedir.

80 ANTALYA, s. 611.

81 ÇELİK, s. 570.

82 ANTALYA, s. 620, dn. 66.

nın uygulanacağına dair son cümlenin, içinde bulunduğu birinci fıkranın tamamını kapsadığı şekilde yorumlanması gerekmektedir. Aksi görüş için, hangi süre yerine uygulanacağına dair kanun koyucu tarafından açık bir şekilde tercihte bulunulması gerekirdi[83].

Netice olarak, bu görüş benimsendiğinde ceza davası zamanaşımının her iki süreden hangisi yerine uygulanacağı, zarar görenin menfaati kapsamında lehe değerlendirme ile mümkün olacaktır. Çünkü ceza davası zamanaşımı kurumu, zarar gören lehine getirilmiş bir kurum olmakla, zarar gören aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanmamalıdır[84]. Bu görüş içerisinde, ceza davası zamanaşımının her iki süreden de uzun olduğu durumda zaten tartışma bulunmamaktadır. Doğrudan en uzun olan ceza davası zamanaşımı süresi haksız fiil tarihinden itibaren başlayarak uygulanacaktır. Yargıtay uygulaması da bu yöndedir[85]. Örneğin ceza davası zamanaşımı süresinin 15 yıl olduğu durumda, bu sürenin iki ve on yıllık sürelerden hangisi yerine geçeceği önem arz etmeyecek, tazminat davası en erken 15 yılda zamanaşımına uğrayacaktır. Bunun karşısında ceza davası zamanaşımının, on yıllık süreden daha kısa, iki yıllık süreden ise daha uzun olması durumu için bir kısım tartışmalar bulunmaktadır.

1. Ceza Davası Zamanaşımı Süresi Sona Ermeden Kısa Süreyi Başlatmayan Görüş

Bu görüşe göre, ceza davası zamanaşımı süresi daha uzun olsa da doğrudan kısa zamanaşımı süresi yerine uygulanmaz. Burada ceza davası zamanaşımının tamamlayıcı yanına işaret ederek ceza davası zamanaşımı sona ermeden kısa zamanaşımı süresinin başlamaması gerektiği savunulur. Dolayısıyla bu görüşe göre ceza davası zamanaşımı süresi hesaplanırken kısa sürenin –öğrenme tarihinden bağımsız

83 A. KILIÇOĞLU, s. 615.

84 GÜNERGÖK, Haksız Fiil, s. 112, REİSOĞLU, s. 269.

85 Yargıtay 4HD, 13/04/2023 tarih, 2021/26033E, 2023/5439K sayılı ilamı; *"Kaza tarihinde yürürlükte olan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 66 ncı maddesi uyarınca, kazanın ölümlü ve yaralamalı olması karşısında olaya uygulanacak zamanaşımı süresi 15 yıldır. Davaya konu trafik kazasının 04.03.2012 tarihinde meydana geldiği, davanın ise 25.03.2021 tarihinde açılmış olması karşısında davanın açıldığı tarih itibarı ile 15 yıllık ceza dava zamanaşımı süresinin dolmadığı açıktır."* şeklindedir. (UYAP)

olarak- tamamlanan ceza davası zamanaşımı süresine eklenmesi gerekir[86]. Örneğin, ceza davası zamanaşımı sekiz yıl olan bir haksız fiil bakımından bu süre sona erdikten sonra ilave iki yıllık kısa zamanaşımı süresi içerisinde tazminat davası açılması mümkün olacaktır. Oysa ceza davası zamanaşımının düzenleniş maksadı bu olmadığı gibi düzenlemenin lafzından da bu sonuç çıkarılamamaktadır. Bunun yanında ceza davası zamanaşımı süresinin 8 yıldan daha kısa ve öğrenme olgusunun daha geç ortaya çıkması ihtimal dahilindedir[87]. Bu halde zarar görenin bu kurum ile beklenen avantajını kaybetme ihtimali de bulunduğundan anılan görüşe iştirak etmiyoruz.

2. Öğrenme Şartına Bağlı Olarak Kısa Süreye Sonuç Bağlayan Görüş

Bu görüşe göre, ceza davası zamanaşımının kısa süreden uzun, uzun süreden kısa olması halinde ceza davası zamanaşımı kısa sürenin yerine uygulanır. Ancak buradan anlaşılması gereken iki yıl olarak belirlenen sürenin ceza davası zamanaşımı ile sınırlı olmasıdır. Zarar görenin, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren ceza davası zamanaşımı süresi içinde dava açması gerekir. Aksi halde alacağı zamanaşımına uğrar. Diğer bir deyişle, daha uzun olan ceza davası zamanaşımı süresi, iki yıllık kısa sürenin şartlarına bağlı olarak bu süreyi uzatır. Örneğin, ceza davası zamanaşımı süresi 8 yıl ise bu süre öğrenme şartına bağlı olarak başlar ve artık iki yıllık sürenin bir önemi kalmaz[88].

86 AYDOS, s. 410; OĞUZMAN/ÖZ, s. 81.

87 Tartışmalı olmakla birlikte, yaş küçüklüğüne dair TCK 66/2 maddesinin de ceza zamanaşımı süresini etkileyeceği görüşünün benimsenmesi halinde yaş aralığına göre 8 yıldan daha kısa zamanaşımı süreleri gündeme gelebilecektir.

TCK 66/2 maddesi; *"Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ise, üçte ikisinin geçmesiyle kamu davası düşer."* şeklindedir.

88 EREN, s. 954; TUTUMLU, s. 60; Yazarlardan EREN, ceza zamanaşımı süresini TBK'nın 72/1. maddesinin başlangıç anlarına tabi tutmaktadır. Dolayısıyla yazar görüşünün, öğrenme ile işlemeye başlayan ceza zamanaşımı süresinin haksız fiil tarihinden itibaren işlemeye başlayan mutlak süreyle sınırlı olduğu şeklinde yorumlanması gerektiği kanaatindeyiz. Diğer yazar Tutumlu'nun görüşü de bu yöndedir.

3. Öğrenme Şartına Bağlı Olmaksızın Kısa Süreye Sonuç Bağlayan Görüş

Bu görüşe göre[89], ceza davası zamanaşımının kısa süreden uzun, uzun süreden kısa olması halinde ceza davası zamanaşımı kısa sürenin yerine uygulanır. Mutlak sürenin sınırları aşılmamak kaydıyla iki yıllık kısa zamanaşımı süresinin yerini daha uzun olan ceza davası zamanaşımı süresi alır. Bu durumda zarar görenin, zararı ve tazminat yükümlüsünü ne zaman öğrendiğinin bir önemi bulunmamaktadır[90]. Burada zarar gören, zararı ve tazminat yükümlüsünü ne zaman öğrenmiş olursa olsun, ceza davası zamanaşımı süresi içerisinde her zaman dava açabilir. Diğer bir deyişle, öğrenme olgusunun üzerinden iki yıl geçmiş olsa da olmasa da ceza davası zamanaşımı süresince alacak zamanaşımına uğramayacaktır. Ancak bu görüşün katı şekilde uygulanması halinde ceza davası zamanaşımı kurumu ile beklenen avantajın kaybedilme ihtimali gündeme gelebileceğinden, bu çekinceyle görüşe iştirak edemiyoruz. Şöyle ki; ceza davası zamanaşımının sekiz yıl olduğu ve öğrenmenin yedinci yılda gerçekleştiği varsayımında, kanuni bir engel olmamasına rağmen, kısa (nısbi) sürenin dokuzuncu yıla kadar uzayamaması söz konusu olacaktır.

4. Amaca Uygun Görüş

Bu görüş, temelinde, yukarıda sayılan görüşlerin sakıncalarını gidermeyi amaçlar. Buna göre, zamanaşımı ceza davası zamanaşımı ile sınırlı şekilde belirlenmemeli, düzenlemenin getiriliş amacı da gözetilerek hangi sürenin uygulanması zamanaşımı ihtimalini ortadan kaldırıyorsa ona üstünlük tanınmalıdır. Dolayısıyla ceza veya hukuk zamanaşımı sürelerinden hangisi en geç sona erecek ise o süre uygulanmalıdır[91]. Ceza davası zamanaşımı süresi dolduktan sonra; ancak on yıllık uzun (mutlak) süre dolmadan önce öğrenme gerçekleşmiş ise mutlak süre dolana kadar kısa süre boyunca yine tazminat davası açılabilmelidir. Nitekim, ceza davası zamanaşımı zarar göreni daha avantajlı bir konuma getirmiyorsa, ona ek olanak sağlamıyorsa artık

89 A. KILIÇOĞLU, s. 614.
90 BAĞCI, s. 300; ERDEM, s. 138; A. KILIÇOĞLU, s. 614.
91 ALTIN, s. 21, 22; BAĞCI, s. 300, 301; NOMER, s. 303;

kısa (nısbi) zamanaşımı süresi uygulanmalıdır[92]. Ancak buradaki öğrenme anına dayalı bakiye sürenin, kısa (nısbi) süreye yönelik olduğu, yeniden bir ceza davası zamanaşımı süresinin başlamayacağına dikkat edilmelidir[93]. Katıldığımız bu görüş kapsamında ceza davası zamanaşımının sekiz yıl olduğu ve öğrenmenin yedinci yılda gerçekleştiği varsayımında, kısa (nısbi) sürenin dokuzuncu yıla uzaması mümkün olacaktır. Yargıtay'ın da genel uygulaması bu şekilde olup, iki yıllık kısa süreyi öğrenme; ceza davası zamanaşımı süresini ise haksız fiil tarihinden itibaren işletmektedir[94]. Ceza davası zamanaşımı süresinin mağduru daha iyi bir konuma getirmesi hükmün düzenleme amacına daha uygundur. Lehe getirilen düzenlemenin de aleyhe sonuç çıkaracak şekilde yorumlanması mümkün değildir.

SONUÇ

Haksız fiilin aynı zamanda suç teşkil etmesi çoğunlukla mümkündür. Devlet, cezalandırma yetkisini kullanırken tazminat sorumluluğu ile karşılaştırılamayacak derecede ağır sonuçlara hükmetmektedir. İşte bu ağır yaptırım karşısında daha hafif olan tazminat sorumluluğunun, en azından ceza verilebilecek dönem içinde ileri sürülebilmesi amaçlanmaktadır. Hakkında ceza takibi yapılabilen kişinin aynı fiile dair hukuki sorumluluğundan salt daha kısa süreli zamanaşımı sebebiyle kurtulabilmesi hakkaniyete ve adalete uygun görülmemektedir. Bu nedenle ceza davası zamanaşımı sürelerinin, belirli şartlarda haksız fiilden kaynaklı tazminat davasına aktarılması tercih edilmiştir.

TBK kapsamında haksız fiiller için belirlenen iki ve on yıllık süreler arasında birbirinden bağımsız ve birbirine ikame, alternatif bir ilişki bulunmaktadır. İki ve on yıllık sürenin uygulanmasını gerektiren

92 ALTIN, s. 21; BAĞCI, s. 301; GÜNERGÖK, Haksız Fiil, s. 114.

93 ERDEM, s. 138.

94 Yargıtay, 4HD, 24/11/2022 tarih, 2022/10733E, 2022/15463K sayılı ilamı *"…zararın öğrenilmesinden sonraki 2 yıl içinde ve uzamış ceza zamanaşımı süresi içinde davanın açılmadığı gözetilerek.."* şeklindedir. Yine Yargıtay, 4HD, 07/11/2022 tarih, 2021/18703E, 2022/13892K sayılı ilamı *"..zararın kapsamının belli olduğu (davacı tarafından öğrenildiği) tarihin kaza tarihi olduğu ve bu tarihten sonraki 2 yıl içinde dava açılmadığı gibi, KTK'nın 109/2. maddesinde atı yapılan uzamış ceza zamanaşımı süresi içinde de davanın açılmadığı gözetilerek, zamanaşımı nedeniyle davanın reddine karar verilmesi gerekirken…"* şeklindedir. (UYAP)

koşulların tamamı hangi süre için gerçekleşirse o zamanaşımı süresi uygulanmalıdır. Bu suretle birinin somut olaya uygulanıp tüketilmesi, diğerinin uygulanabilirliğini ortadan kaldırmaktadır. TBK'nın 72/1-son cümlesi ile getirilen ceza davası zamanaşımı süresi de bu süreleri tamamlayan veya bunların yerine geçer şekilde düzenlenmiştir. Dolayısıyla çalışmanın özünü oluşturan ceza davası zamanaşımı süresinin bu sürelerden hangisi yerine uygulanacağı sorununun çözümü de aynı anlayışla ele alınmalıdır.

Mantıksal açıdan da bakıldığında ceza davası zamanaşımı süresinin aynı fıkrada bahsi geçen iki süreden yalnız birisine uygulanacağını kabul etmek mümkün değildir. Ceza davası zamanaşımının uygulanacağına dair TBK'nın 72/1-son cümlesi, birinci fıkranın tamamını kapsadığı şekilde yorumlanması gerekmektedir. Dolayısıyla ceza davası zamanaşımı süresi, kısa veya uzun haksız fiil zamanaşımı sürelerinden her ikisi yerine de uygulanabilecektir. Önemli olan bu sürelerden hangisinin gündemde olduğunu tespit etmek ve uzatılmış süreyi de buna göre belirlemektir. Bu belirleme yapılırken de ceza davası zamanaşımı süresinin zarar görenin menfaati için var olduğu, onun durumunu iyileştirmeyen bir uzatımın hükmün amacına uygun olmadığı, aleyhine sonuç doğuracak şekilde yorumlanmaması gerektiği gözden kaçırılmamalıdır.

Ceza davası zamanaşımının her iki süre yerine de uygulanabileceğine dair hakim görüş içerisinde, kısa ve uzun sürelerin her ikisini de aşan ceza davası zamanaşımı süresinin tek başına uygulanacağı konusunda tartışma bulunmamaktadır. Bunun yanında ceza davası zamanaşımı süresinin kısa süreden uzun, uzun süreden kısa olması halinde hangisine uygulanacağı hususunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bu noktada çözümün, zarar gören lehine getirilen düzenlemenin onun aleyhine sonuç doğurmaması gerekliliğinde aranmalıdır. Tek bir kabulle yola çıkılmamalı, hangi sürenin uygulanması zamanaşımı ihtimalini ortadan kaldırıyor veya zarar görene ek koruma getiriyorsa ona üstünlük tanınmalıdır.

Ceza davası zamanaşımı süresinin sekiz yıl, kısa sürenin iki yıl, uzun sürenin on yıl olduğu ihtimalde; sekiz ve on yıllık süre haksız fiil

(suç) tarihinden; iki yıllık süre ise öğrenme tarihinden başlayacaktır. Öğrenme, sübjektif bir mesele olduğundan sekiz yılın başında veya sonunda gerçekleşebilecektir. Öğrenmeye bağlı olarak iki yıl hemen tükenmişse daha uzun ve lehe olan sekiz yıllık süre dikkate alınmalıdır. Ancak öğrenme sekiz yılın sonlarına doğru gerçekleşmiş ise ceza davası zamanaşımı yerine iki yıllık süre uygulanmalıdır. Nitekim bu halde zarar gören lehine olacak şekilde sekiz yılı aşan dava açma süresi doğacaktır. Aksinin kabulü, "lehe getirilen düzenleme hiç olmasaydı zarar gören daha avantajlı durumda olacaktı" şeklinde adil olmayan bir sonuç ortaya çıkaracaktır.

KAYNAKLAR

ALŞAHİN, M. Emin, **Ceza Hukukunda Zamanaşımı**, Ankara, 2016.

ALTIN, Hayrunnisa, "Haksız Fiillere Ceza Kanunlarındaki Zamanaşımının Uygulanması", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 69(1), 2020, s. 1-32.

ANTALYA, Gökhan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt V/1,2, Seçkin, Ankara, 2019.

ARTUK, Mehmet Emin/GÖKCEN, Ahmet/ALŞAHİN, M. Emin/ÇAKIR, Kerim, **Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ceza Hukukuna Giriş, Ceza Hukuku Kurallarının Uygulama Alanı, Suç Teorisi, Milletlerarası Ceza Hukuku**, 17. Baskı, Ankara, 2023.

AYDOS, Oğuz Sadık, "İstisnai Sürenin Nısbi Süreye Etkisi", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl: 4, S. 14, s. 397-415.

BAĞCI, Kadir, "Haksız Fiilde Ceza Zamanaşımı Süresi", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl:7 S. 28, s. 287-312.

BAŞPINAR, Veysel/ALTUNKAYA, Mehmet, "Depremden Doğan Zararların Tazmininde Zamanaşımının Başlaması ve Süresi", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 57, S. 1, 2008, s. 95-131.

ÇELİK, Ahmet Ç, **Sorumluluk ve Zamanaşımı**, Bilge Yayınevi, Ankara 2012.

DEVELİOĞLU, Murat, "Haksız Fiilden Doğan Tazminat Taleplerinin Tabi Olduğu Bir Yıllık Zamanaşımı Süresinin Başlangıç Anı", **Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan**, Cilt:1, Oniki Levha, İstanbul, 2010, s. 787-821.

ERDEM, Mehmet, **Özel Hukukta Zamanaşımı**, Oniki Levha, İstanbul, 2010.

EREN, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2022.

GÜNDOĞDU, Gökmen, "Güncel Yargıtay Kararları Işığında Rekabet İhlalinden Kaynaklanan Tazminat Davalarında Zamanaşımı Sorunu", **Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 14(1), 2024, s. 301-335.

GÜNERGÖK, Özcan, **Haksız Fiil Hukukunda Ceza Zamanaşımı**, Oniki Levha, İstanbul, 2021. ("Haksız Fiil")

GÜNERGÖK, Özcan, "İsviçre Borçlar Kanunu'nun Haksız Fiilde Zamanaşımına İlişkin Yeni Düzenlemelerinin Türk Hukuku ile Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi." **İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 6, 2021, S. 11, s. 125-154. ("İsviçre Karşılaştırması")

GÜNERGÖK, Özcan, "Rekabet İhlallerinden Kaynaklanan Tazminat Davalarında Zamanaşımı", **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi** 9, S. 3 2022, s. 1751-1775. ("Rekabet")

HAVUTÇU, Ayşe. "Haksız Fiil Sorumluluğunda Zamanaşımı Sürelerinin Başlangıcı" **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 12, Özel S. 2010, s. 579-605.

KILIÇOĞLU, Ahmet M., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 24.Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2020. ("A. KILIÇOĞLU")

KILIÇOĞLU, Mustafa, **Sorumluluk Hukuku**, C. 1, Ankara, 2002. ("M. KILIÇOĞLU")

NOMER, Haluk N., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Beta Yayınları, İstanbul, 2023.

OĞUZMAN, M. Kemal/ÖZ, M. Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler** - Cilt II, 17. Bası, İstanbul, 2022.

ÖZBOYACI, Alper, "Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin TTK 560 uyarınca Uzamış Zamanaşımına Göre Sorumlu Tutulması", **SÜHFD,** C. 29, S. 2, 2021, s. 1037-1077.

ÖZGENÇ, İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ceza Hukukuna Giriş, Suç Teorisi, Yaptırım Teorisi, Milletlerarası Ceza Hukuku,** 20. Bası, Ankara, 2024.

REİSOĞLU, Safa, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul 2013.

TANER, Fahri Gökçen, **Ceza Hukukunda Zamanaşımı**, Ankara, 2008.

TUTUMLU, Mehmet Akif, **Türk Borçlar Hukukunda Zamanaşımı ve Uygulaması**, 4. Baskı, Ankara, 2008.

UYAP | Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi